

Grișa GHERGHEI
MAXIME CU ZECIMALE

Feuchtwanger a scris celebrul său roman „Înțelepciunea nebunului”, referindu-se la „Nathan înțeleptul”, dar și la „Elogiul nebuniei”, de Erasmus.

Înțelepciunea poetului sau „Maxime cu zecimale”

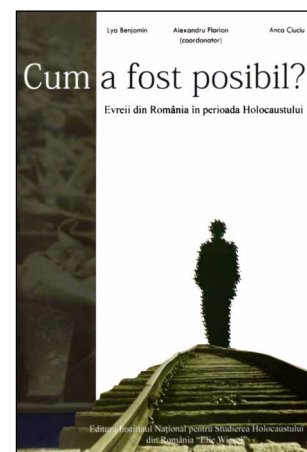
Grișa Gherghei, pe care critica literară actuală nu-l răsfășă, face parte din clasa „nebulilor înțelepți”. Născut cu trei ani înainte de cel de al doilea război mondial (1936), la Galați, el a străbătut o viață de revoltat, a fost coleg cu Labiș la Școala de Literatură, s-a declarat disident în fața conducerii Uniunii Scriitorilor și a regimului, a fost un timp marginalizat. O minte ascuțită, spirit ludic, a acordat interviuri interesante la diverse publicații după 1983. A publicat nouă volume de versuri în perioada 1968 („Nici o tangentă la inimă”, Ed. pentru Literatură) – 2005 („Cartea somnului”) și un volum de proză, „Boemi sub dictatură” (2002), căruia urma să-i apară o continuare. N-a fost, deși proza și amintirile despre colegii de breaslă sunt de tot interesul. Are în proiect un volum de versuri, „Rugul”, unul de proză, „Ceasul de perete”, trei piese de teatru. Să fie într-un ceas bun.

Ce sunt aceste „Maxime cu zecimale”? Poetul rămâne ceea ce este și atunci când vrea să fie Ecleziaștul ori Socrate. „Nimicul este orbitor”,

„Sângele nu a spălat pe nimeni, niciodată”, „Orice ai face, nu poți să-i faci pe toți oamenii dușmani”, „Să nu exagerăm, un om politic nu poate fi comparat cu un criminal, decât atunci când îl cunoști foarte bine”, sunt câteva mostre de pe coperta a patra (grafica: Toma Hirth). Citind pagină cu pagină volumul apărut la Ed. Semne, descoperi un tezaur de pietre prețioase strălucind în metafore și scilipiri de inteligență, plus un umor de cea mai bună calitate. Se spune că o maximă, un aforism pot înlocui un tratat de filosofie. În 138 de pagini de text... cu zecimale, găsim zeci de tratate despre și cu paradigme. Desigur, scris în ultimii ani, volumul este și un „Bălci al deșertăciunilor” din tranziția noastră bolnavă. Grișa Gherghei este un om pe care iluziile, măștile nu-l păcălesc. Este un sceptic de tip biblic ori, cum spuneam, socratic: „Nu avem închisori decât în stare de libertate”, „Nu te lăsa pe mâna unui sugar”, „Sluga se teme mai mult de moartea stăpânului, decât de biciul lui” (delicios!), „Unii scriu pentru că au învățat să citească”, „De ce să-l înjuri, când ai putea să-l lauzi degeaba”, „Foamea își găsește întotdeauna alesul”, „Tineretea e veșnică, dar nu are memorie”, „Când focul a fost pus din dragoste, arde și apa” (poezie, poezie!), „Arma la nervi se cunoaște”, „Ucis de o bucată de pâine” (memento corupției), „Adevărul se ocupă de minciună, nu de dreptate” (adevărat graiește). Am putea umple pagini, reeditând cartea în revista noastră. Grișa Gherghei este un Cilibi Moise modern. O spunem cu responsabilitate. Ar trebui să-l onorăm cel puțin cu o cunună, ca în antichitate. Dar el este modern și îl doare această modernitate. Sub fiecare maximă, bate o inimă.

BORIS MARIAN

La un sondaj realizat în 2007, la solicitarea Institutului Național pentru Studiul Holocaustului din România (I.N.S.H.R.), în rândul populației de peste 15 ani, s-a obținut un rezultat care

ne poate ului și măhni totodată: 94% dintre respondenți nu s-au declarat interesați de istoria Holocaustului, iar 27% au declarat că nici nu au auzit despre acest tragic eveniment. Dintre cei care au auzit de Holocaust, circa 50% consideră că a fost produs doar în Germania, iar 28% știu că și în România a fost Holocaust. Este, totuși, un început. Aceste date le aflăm din introducerea la un volum apărut în 2007, la Ed. I.N.S.H.R. „Elie Wiesel”, cu sprijinul Claims Conference: „Cum a fost posibil?” (Evreii din România în perioada Holocaustului, autori: Alexandru Florian (coordonator), Lya Benjamin și Anca Ciucu (de la C.S.I.E.R.)). Volumul este alcătuit ca un manual de bună calitate, bine sistematizat, accesibil și educativ prin modul de abordare a istoriei. Capitolul „Cine sunt evreii” cuprinde începuturile existenței evreilor pe teritoriul acestei țări, încă din sec. I e.n. Teza susținută de xenofobi, că evreii sunt venetici, veniți în ultima sută de ani, ori alte teze, sunt false. Există dovezi ale unei durate de 1800 de ani a evreilor pe acest teritoriu, desigur, cu o evoluție demografică în creștere de-a lungul secolelor. Mărturiile au adus călătorul evreu

Rodul unor cercetări științifice

În anul 2007, Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România a inițiat diverse studii, publicându-le într-un volum, al cărui editor este directorul C.S.I.E.R., dr. Liviu Rotman. Premiza este generoasă, istoria evreilor români fiind o parte din istoria Europei. Pare tautologică afirmația. Mădeea Axinciuc, director al filialei I.C.R. din Tel Aviv, se ocupă de alegorie în „Călăuza rătăciților”, a lui Maimonide. Autoarea a avut ca teză de doctorat analiza acestei lucrări fundamentale a vestitului învățat sefard din sec. XII. Că „limbajul este de natură materială”, stă în puterea specialiștilor s-o demonstreze. Noi știm că limbajul ține de sfera spirituală. Oricum, lectura acestui studiu merită atenție și efort, desigur, răsplătit. Maria Radosav (nu i se prezintă datele biografice) tratează tema: „Carte și comunitate evreiască în Satu Mare (sec. XVIII-XX)” pe o arie extinsă, cu date, documente, statistici. Prof. dr. Ladislau Gyémánt semnează un microstudiu: „Evreii din Transilvania în perioada interbelică”, riguros alcătuită, în maniera cu care cercetătorul ne-a obișnuit să-l receptăm. Este vorba de tradiții hasidice, sionism, modernitate. Ne putem face o idee cât a pierdut cultura României, a Europei, prin catastrofa numită Holocaust. Dr. Măriuca Stanciu, de la Centrul Goldstein-Goren, revine pe

urmele lui Gaster care căuta... Sfântul Graal. Este, evident, o incursiune în legendele Evului Mediu. Pentru cei care nu știu, Sfântul Graal, fetiș de proveniență mitologică, germană (motiv preluat și de Wagner), este cupa în care s-a păstrat sângele lui Hristos. Hary Kuller pune o întrebare fără „ascunzișuri”: „Este evreul din România oriental sau/și occidental?”.

Răspunsul este dat prin „intermediari”: Iuliu Barasch, dr. S. Ariel și ing. M. Mayer-sonn, de la Loja „Noua Fraternitate”. Credem că tema, fiind interesantă, merită o continuare absolut necesară. Dr. Lya Benjamin semnează studiul: „Dubla identitate și spirit european la evreimea română din a doua jumătate a sec. XIX”. Prima referire se face la dr. I.J. Niemirower care scria despre diversitatea populației evreiești din România pe zone și perioade de imigrare. I. Brucăr considera că evreii s-au integrat în colectivitățile în care

trăiau, dar tot el introduce noțiunea de „dublă identitate”. El era, astfel, un târziu urmaș al Haskalei inițiate de Moses Mendelssohn. În România, primul haskalian a fost Iuliu Barasch. N.C. Popper, pedagog, ebraist, a propus un sistem modern de învățământ. În articol se mai fac referiri la presa sionistă, la scriitorii evrei de limbă română. Lipsește, poate din cauza spațiului limitat, „cazul Sebastian”. D. Hincu relatează despre Consulul General Onorific al României, Louis Dreyfus, corespondența sa diplomatică. Mai menționăm: Raphael Vago: „Evreimea post-comunistă și evreimea europeană” (n.n. - terminologia ni se pare oarecum inadecvată), Ana Bărbulescu despre evreii din Imperiul Roman, Lucian Zeev Hergcovici despre Crémieux, Montefiore și scriitorii ebraici (alt termen neadecvat) din România.

Foarte divers, volumul este interesant și îl recomandăm cititorilor. (B.M.M.)

O carte pentru generația tânără

Benjamin de Tudelo (sec. XII), rabinul-medic Iosif Delmedigo (sec. XVII), savantul Nicolae Iorga, în sec. XX. Participarea la Războiul de Independență (1877), la Războiul de Întregire a Neamului (1916-1919) a dovedit spiritul patriotic, atașamentul evreilor din România la valorile poporului român, cu care conviețuiau. La Iași, în 1877 a luat ființă primul teatru evreiesc din lume. Mauriciu Brociner a fost un erou în războiul din 1877, ajuns apoi aghiotant la Casa Regală. Moses Gaster, Tiktin, Aderca, Sebastian au fost personalități evreiești ale culturii române, în ciuda unor nedreptăți care li s-au făcut (de ex. Gaster a fost izgonit din România).

Sfârșitul secolului XIX - începutul sec. XX, perioada interbelică, sunt marcate de exacerbarea unor fenomene xenofobe, antisemite. Retorica antisemită se manifestă în intervențiile unor foști „pașoptiști” (Ion Brătianu, Boliac), ale filosofului Vasile Conta, în unele articole politice ale marelui poet Mihai Eminescu, în unele scrieri ale lui Alecsandri, Hașdeu, Slavici, Iorga.

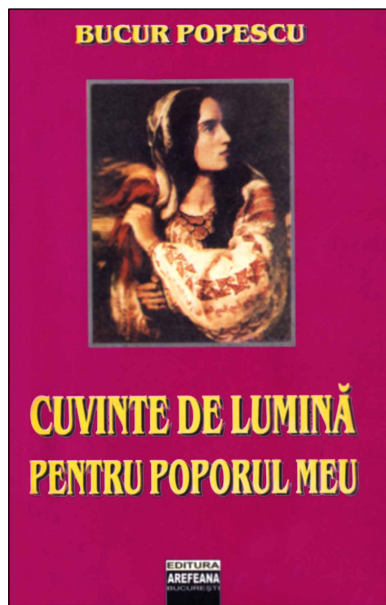
Sociologul Petre Andrei se opunea antisemitismului, lua atitudine în 1937, când Germania nazistă se pregătea de război, iar Mișcarea legionară spera să preia puterea în România.

A.C. Cuza, apoi Corneliu Zelea Codreanu lansează un antisemitism virulent încă din anii '20. Octavian Goga, poetul pătimirii ardelenilor până la Marea Unire din 1918, se manifesta ca antisemit în politică, iar în decembrie 1937 formează un guvern cu A.C. Cuza care inițiază primele legi rasiste. Mircea Eliade, Emil Cioran ș.a. sunt atrași de „cultul” Mișcării legionare.

Meritul cărții este că nu ocolește adevăruri istorice pe care unii istorici de prestigiu, astăzi, le ocultează. Organizațiile evreiești se opun propagandei antisemite, violențelor, dar izbucnirea războiului aduce și Holocaustul. În carte sunt prezentate condițiile internaționale, mersul evenimentelor, începând cu venirea lui Hitler la putere în Germania și urmările resimțite în România, țară aflată între două mari puteri. Legislația antisemită, cuvântările ce incitau la ură de rasă ale lui Codreanu, Goga, apoi Ion Antonescu sunt prezentate într-o succesiune conformă cu adevărul istoric. (B.M.M.)

Valențe etice ale poeziei

Ștefan, directorul Editurii Arefeana, care i-a scos „Cuvinte de lumină pentru poporul meu”. Atras de publicistica eminesciană, Bucur Popescu tipărește, în Anul Internațional Mihai Eminescu (2000), volumul „Din opera politică eminesciană”, cu finanțare proprie. Al doilea volum îngrijit de domnia-sa apare în 2001, la Editura Eminescu. Tot 2000 este anul în care debutează ca poet. Sunt poeme care, „în literatura română veche”, s-ar fi putut numi „așezări, adică potriveli de secvențe discursive”, observa prof. Nicolae Georgescu. Ele se configurează „prin acumularea elementelor lumii obiective [...], uneori cu neliniști patetice sau candori maiestuoase”, remarca prefațatorului actualului volum, prof. dr. Victor Stoleru. Lansarea a fost gândită de moderatorul evenimentului, scriitorul Petru Dumitru Popescu, ca o revenire la atmosfera, la tradiția reuniunilor junimiste. Într-adevăr, lecturilor din „Cuvinte de lumină pentru poporul meu”, în interpretarea actorilor Eusebiu Ștefănescu și Doina Ghițescu, le-au urmat comentarii pe marginea volumului făcute de mulți dintre participanții la reuniune. Poetul, militant pentru afirmarea valorilor tradiționale românești, adept al unei concepții de viață rezumată prin cumințenie, înțelepciune, moderație, având la un capăt credința religioasă, la celălalt – critica relor sociale din prezent, se face „purătorul de cuvânt” al aceluși segment social îngrijorat de ceea ce se vede la suprafață. Respectiv – derapaje de la etică, cosmopolitism, corupție ș.a. Unele poeme sunt nuclee de reportaj sau nuvelă, altele – apeluri pentru respectarea naturii, multe – dedicații in memoriam celor dragi. Deși Bucur Popescu consideră că poezia se naște dintr-un „sentiment profund al inexprimabilului, sentiment difuz, obsedant”, logodit cu taina, „Cuvintele de lumină...” dovedesc calitatea de a ști să facă poezie din materia cotidianului și puterea de a o comunica într-un limbaj pe înțelesul tuturor. (I.D.)

Casa Universitarilor din Capitală a fost gazda lansării unui nou volum de poezie aparținând lui Bucur Popescu. O poezie în prelungirea „la zi” a Sămănătorismului, în răspăr cu orientările poeziei actuale. Autorul, economist de profesie, a debutat târziu, cum scria în postfață prof. Ion. C.

Bizantologie și imagologie

În ziua de 27 martie 2008, a avut loc, la sediul Centrului de Studii Ebraice de la Universitatea București (din păcate, nu am primit invitație), simpozionul „Rolul și statutul evreilor romanoși în Imperiul Bizantin”.

Din cuprinsul manifestării reținem comunicările: „Istoria evreilor romanoși” (dr. Felicia Waldman), „Motive evreiești în arta bizantină” (Alina Popescu), „Influențe reciproce în eschatologia iudaică și creștină” (dr. Petre Guran), „Sinagogi din Bizanț” (dr. Măriuca Stanciu), ca și un concert de muzică psaltică evreiască, religioasă. Cu această ocazie, antropologul Andrei Oişteanu a anunțat apariția în Italia a unei cărți proprii, „Il diluvio, il drago e il labirinto” (studii de magie și mitologie europeană comparată, despre potop, dragon și labirint). Reproducem coperta. (B.M.M.)

